

DOMSTOLENS DOM

14. september 1999 *

I sag C-310/97 P,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved W. Wils, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg hos C. Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

appellant,

angående appel af dom afsagt den 10. juli 1997 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (Anden Udvidede Afdeling) i sag T-227/95, AssiDomän Kraft Products m.fl. mod Kommissionen (Sml. II, s. 1185), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af dommen,

de andre parter i appelsagen:

AssiDomän Kraft Products AB, Stockholm,

Iggesunds Bruk AB, Örnsköldsvik (Sverige),

Korsnäs AB, Gävle (Sverige),

MoDo Paper AB, Örnsköldsvik (Sverige),

* Processprog: engelsk.

Södra Cell AB, Växjö (Sverige),

Stora Kopparbergs Bergslags AB, Falun (Sverige),

Svenska Cellulosa AB, Sundsvall (Sverige),

ved solicitor J.E. Pheasant og med valgt adresse i Luxembourg hos advokaterne
Loesch & Wolter, 11, rue Goethe,

sagsøgere i første instans,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene P.J.G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch og P. Jann samt dommerne J.C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, J.L. Murray, D.A.O. Edward, H. Ragnemalm, L. Sevón, M. Wathelet (refererende dommer) og R. Schintgen,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer

justitssekretær: ekspeditionssekretær H.A. Rühl,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 8. december 1998, hvor Kommissionen var repræsenteret ved W. Wils og AssiDomän Kraft Products AB m.fl. ved J. E. Pheasant og solicitor M. Levitt,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 28. januar 1999,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 4. september 1997 har Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber i henhold til artikel 49 i EF-statutten for Domstolen iværksat appel af dom afsagt af Retten i Første Instans den 10. juli 1997 i sag T-227/95, AssiDomän Kraft Products m.fl. mod Kommissionen (Sml. II, s. 1185, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten annullerede Kommissionens beslutning, som indeholdt i skrivelsen af 4. oktober 1995 (herefter »beslutningen af 4. oktober 1995«), om at afvise sagsøgernes anmodning om, at der på baggrund af Domstolens dom af 31. marts 1993 i de forenede sager C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 og C-125/85 — C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö m.fl. mod Kommissionen (Sml. I, s. 1307, herefter »cellulose-dommen«), foretages en fornyet undersøgelse af lovligheden af Kommissionens beslutning 85/202/EØF af 19. december 1984 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/29.725 — Cellulose) (EFT 1985 L 85, s. 1, herefter »cellulose-beslutningen«).

Faktiske omstændigheder i sagen for Retten

- 2 De faktiske omstændigheder, der danner baggrund for appellen, er i henhold til den appellerede dom følgende.
- 3 I cellulose-beslutningen fastslog Kommissionen, at et vist antal af de 43 adressater for beslutningen havde overtrådt EØF-traktatens artikel 85, stk. 1 (EF-traktatens artikel 85, stk. 1, nu artikel 81, stk. 1, EF), bl.a. ved at have samordnet priserne på bleget sulfatcellulose.

- 4 I cellulose-beslutningens artikel 1 opregnes de af Kommissionen konstaterede overtrædelser, de berørte adressater og de relevante perioder.
- 5 I beslutningens artikel 1, stk. 1, fastslog Kommissionen, at de svenske adressater — med undtagelse af Billerud-Uddeholm og Uddeholm AB — og andre finske, amerikanske, canadiske og norske producenter havde samordnet »de priser på bleget sulfatcellulose, som de annoncerede for levering til Det Europæiske Økonomiske Fællesskab«, i hele eller dele af perioden fra 1975 til 1981. Ifølge artikel 1, stk. 2, havde alle de svenske adressater overtrådt traktatens artikel 85 ved at have samordnet de faktiske faktureringspriser på bleget sulfatcellulose, der blev anvendt i Fællesskabet, i hvert fald for kunder i Belgien, Frankrig, Forbundsrepublikken Tyskland, Nederlandene og Det Forenede Kongerige.
- 6 Ved cellulose-beslutningens artikel 3 pålagde Kommissionen næsten samtlige beslutningens adressater bøder på mellem 50 000 og 500 000 ECU, herunder ni af de svenske adressater.
- 7 Sidstnævnte virksomheder besluttede ikke at anlægge annullationssøgsmål til prøvelse af cellulose-beslutningen og betalte de bøder, der var pålagt dem. 26 andre af de 43 oprindelige adressater for beslutningen eller deres successorer anlagde derimod annullationssøgsmål i medfør af EØF-traktatens artikel 173 (efter ændring EF-traktatens artikel 173, efter ændring nu artikel 230 EF).
- 8 Ved cellulose-dommen annullerede Domstolen cellulose-beslutningens artikel 1, stk. 1 og 2, som fastslår overtrædelser af traktatens artikel 85, stk. 1. Endvidere ophævede eller nedsatte Domstolen de bøder, som var pålagt de virksomheder, der havde anlagt sagerne.

9 Den relevante del af konklusionen i cellulose-dommen har følgende ordlyd:

»1) Artikel 1, stk. 1, i Kommissionens beslutning 85/202/EØF af 19. december 1984 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 annulleres.

2) Artikel 1, stk. 2, i den nævnte beslutning annulleres.

...

7) De bøder, som er pålagt sagsøgerne, bortfalder, undtagen bøden til Finncell samt bøderne til Canfor, MacMillan, St Anne og Westar, hvilke sidste nedsættes til 20 000 ECU.

...«

10 Ved skrivelse af 24. november 1993 anmodede AssiDomän Kraft Products m.fl., som ikke havde anlagt annullationssøgsmål til prøvelse af cellulose-beslutningen, Kommissionen om at foretage en fornyet undersøgelse af deres retsstilling på baggrund af cellulose-dommen, selv om dommen ikke vedrørte dem, og tilbagebetale hver enkelt af dem den del af de betalte bøder, der oversteg 20 000 ECU, dvs. det beløb, som i henhold til dommen skulle betales af visse sagsøgere på grund af overtrædelser, i relation til hvilke cellulose-beslutningen ikke var blevet annulleret. De anførte bl.a., at de var i samme situation som de øvrige producenter for så vidt angår punkt 1 og 2 i cellulose-dommens konklusion, og at Domstolens underkendelse af Kommissionens konstatering om, at cellulose-beslutningens adressater havde samordnet priserne på bleget

sulfatcellulose og faktureringspriserne i Fællesskabet, også skulle gælde i forhold til dem.

- 11 Efter en brevveksling, hvorunder de svenske virksomheder og Kommissionen detaljeret redegjorde for deres holdning til muligheden for, at de adressater for cellulose-beslutningen, der ikke havde anfægtet denne rettidigt, kunne drage fordel af cellulose-dommen, afviste konkurrencekommissæren ved skrivelse af 4. oktober 1995 at imødekomme virksomhedernes anmodning om tilbagebetaling af bøderne. Det hedder i skrivelsen:

»I do not see any possibility to accept your request. Article 3 of the decision imposed a fine on each of the producers on an individual basis. Consequently, in point 7 of the operative part of its judgment, the Court annulled or reduced the fines imposed on each of the undertakings who were applicants before it. In the absence of an application of annulment on behalf of your clients, the Court did not and indeed could not annul the parts of Article 3 imposing a fine on them. It follows that the obligation of the Commission to comply with the judgment of the Court has been fulfilled in its entirety by the Commission reimbursing the fines paid by the successful applicants. As the judgment does not affect the decision with regard to your clients, the Commission was neither obliged nor indeed entitled to reimburse the fines paid by your clients.

As your clients' payment is based on a decision which still stands with regard to them, and which is binding not only on your clients but also on the Commission, your request for reimbursement cannot be granted.«

[»Jeg ser ingen muligheder for at imødekomme Deres anmodning. Der blev ved beslutningens artikel 3 pålagt hver enkelt producent en bøde på individuelt grundlag. I overensstemmelse hermed ophævede eller nedsatte Domstolen de bøder, der var pålagt hver enkelt af de virksomheder, som havde anlagt sag ved Domstolen, jf. domskonklusionens punkt 7. Da Deres klienter ikke havde anlagt annullationssøgsmål, kunne Domstolen ikke annullere artikel 3, for så vidt som

der herved blev pålagt Deres klienter en bøde. Kommissionen har således fuldt ud opfyldt Domstolens dom ved at tilbagebetale de bøder, der var betalt af de sagsøgere, der fik medhold. Eftersom dommen ikke påvirker beslutningen i relation til Deres klienter, var Kommissionen hverken forpligtet eller berettiget til at tilbagebetale de bøder, Deres klienter har betalt.

Da de af deres klienter betalte bøder hviler på en beslutning, som stadig er gyldig i forhold til dem, og som ikke alene er bindende for Deres klienter, men også for Kommissionen, kan Deres anmodning om tilbagebetaling ikke imødekommes.«]

- 12 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 15. december 1995 anlagde de indstævnte annullationssøgsmål til prøvelse af Kommissionens beslutning af 4. oktober 1995.

Sagen for Retten

- 13 De indstævnte fremførte et enkelt anbringende, som går ud på, at Kommissionen ved beslutningen af 4. oktober 1995 handlede i strid med de retlige konsekvenser af cellulose-dommen.
- 14 Som det første led i anbringendet gjorde de gældende, at Kommissionen havde tilsidesat det fællesskabsretlige princip, at en dom om annullation medfører, at den anfægtede retsakt er ugyldig erga omnes og ex tunc.

- 15 Som det andet led i anbringendet gjorde de indstævnte gældende, at Kommissionen havde tilsidesat EF-traktatens artikel 176, stk. 1 (nu artikel 233, stk. 1, EF), der har følgende ordlyd: »Den eller de institutioner, fra hvilken en annulleret retsakt hidrører, eller hvis undladelse er erklæret stridende mod denne traktat, har pligt til at gennemføre de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger.«
- 16 Ifølge de indstævnte havde Kommissionen i henhold til denne bestemmelse pligt til at gennemføre de nødvendige foranstaltninger, ikke alene i forhold til sagens parter, men også i forhold til andre parter. Kommissionen skulle således foretage en fornyet undersøgelse af lignende sager på baggrund af cellulose-dommen, navnlig dommens præmisser. De indstævnte henviste i denne forbindelse til dommen af 26. april 1988 i sagen Asteris m.fl. mod Kommissionen (forenede sager 97/86, 193/86, 99/86 og 215/86, Sml. s. 2181).

Den appellerede dom

- 17 Retten forkastede anbringendets første led.
- 18 Den bemærkede først i præmis 56 og 57, at cellulose-beslutningen, selv om den er udformet og offentliggjort som én enkelt beslutning, skal betragtes som en samling individuelle beslutninger, der i forhold til hver enkelt adressat fastslår, hvilke(n) overtrædelse(r) virksomheden har begået, og eventuelt pålægger virksomheden en bøde, hvilket desuden har støtte i ordlyden af beslutningens dispositive del, navnlig artikel 1 og 3.
- 19 Retten bemærkede i præmis 58, at hvis en adressat ikke i medfør af EF-traktatens artikel 173 har anlagt annulationssøgsmål til prøvelse af cellulose-beslutningen i forhold til den pågældende virksomhed, vedbliver beslutningen med at være

gyldig og bindende i alle enkeltheder for denne (jf. i samme retning dom af 9.3.1994, sag C-188/92, TWD Textilwerke Deggendorf, Sml. I, s. 833, præmis 13).

- 20 Retten bemærkede videre i den appellerede doms præmis 60, at Fællesskabets retsinstanser i forbindelse med et annullationssøgsmål kun kan træffe afgørelse vedrørende den sagsgenstand, som parterne har forelagt dem, hvorfor en beslutning som cellulose-beslutningen kun kan annulleres i forhold til de adressater, der får medhold i de sager, de har anlagt ved Fællesskabets retsinstanser.
- 21 Retten bemærkede herefter i præmis 61, at punkt 1 og 2 i konklusionen i cellulose-dommen må fortolkes således, at cellulose-beslutningens artikel 1, stk. 1 og 2, kun blev annulleret, for så vidt som bestemmelserne vedrører de parter, der fik medhold ved Domstolen. Ifølge Retten har denne vurdering desuden støtte i punkt 7 i cellulose-dommens konklusion, hvorefter alene »de bøder, som er pålagt sagsøgerne«, ophæves eller nedsættes.
- 22 Retten tiltrådte derimod anbringendets andet led.
- 23 Den bemærkede i præmis 69, at ordlyden af traktatens artikel 176 ikke udelukker, at de konsekvenser, der skal drages af en dom om annullation, kan række videre end til den kreds af virksomheder, der har anlagt sagen.
- 24 Retten henviste i denne forbindelse i præmis 70 til dommen af 22. marts 1961 i sagen SNUPAT mod Den Høje Myndighed (forenede sager 42/59 og 49/59, Sml. 1954-1964, s. 247, org. ref.: Rec. s. 99, på s. 159, 160 og 161).

- 25 Retten fandt i præmis 71 og 72, at denne retspraksis kan overføres til det foreliggende tilfælde under hensyn til tre forhold.
- 26 For det første blev de individuelle beslutninger, som Domstolen annullerede, og de beslutninger, der ikke blev anfægtet, truffet som afslutning på samme administrative procedure.
- 27 For det andet blev de indstævnte pålagt bøder for påståede overtrædelser af traktatens artikel 85, med hensyn til hvilke retsakten i forhold til andre adressater, der havde anlagt et søgsmål i henhold til traktatens artikel 173, blev annulleret ved cellulose-dommen.
- 28 For det tredje blev de individuelle beslutninger, der blev truffet i forhold til de indstævnte, baseret på de samme faktiske konstateringer og de samme økonomiske og retlige vurderinger som dem, der blev underkendt ved cellulose-dommen.
- 29 Under henvisning til legalitetsprincippet fandt Retten i præmis 72, at den pågældende institution under sådanne omstændigheder i medfør af traktatens artikel 176 kan være forpligtet til på baggrund af en anmodning, der er indgivet inden for en rimelig frist, at undersøge, om den også bør træffe foranstaltninger i forhold til de adressater for den annullerede retsakt, som ikke har anlagt annullationssøgsmål.
- 30 Retten bemærkede dernæst i præmis 73, at det skulle fastlægges, hvilke forpligtelser der følger af cellulose-dommen, og i lyset af de tidligere opregnede principper undersøges, hvorvidt dommen indebærer en forpligtelse for Kommissionen til at foretage en fornyet undersøgelse af de svenske adressaters retsstilling i forhold til cellulose-beslutningen, hvorved der både skulle foretages en gennemgang af domskonklusionen og af præmisserne.

- 31 Retten erindrede i denne forbindelse i præmis 74 om, at Kommissionen ikke blot skulle tage hensyn til dommens konklusion, men også til de præmisser, som danner grundlag herfor, idet det er præmisserne, som fastslår, nøjagtig hvilken bestemmelse der anses for ulovlig, og angiver de nøjagtige grunde til den i konklusionen fastslåede ulovlighed (dommen i sagen Asteris m.fl. mod Kommissionen, præmis 27).
- 32 Retten bemærkede i præmis 84, at selv hvis det antages, at visse dokumenter »kan give grundlag for nogle af eller alle konstateringerne i cellulose-beslutningens dispositive del i forhold til visse af de svenske adressater (jf. i denne forbindelse generaladvokat Darmon's forslag til afgørelse forud for dommen af 31.3.1993, punkt 464-476), ændrer dette ikke noget ved, at Domstolen forkastede Kommissionens væsentligste bevis for en prissamordning og dermed for en overtrædelse af traktatens artikel 85 i forhold til alle cellulose-beslutningens adressater«, og Retten konkluderede på denne baggrund, at cellulose-dommen på dette punkt klart kunne påvirke konstateringerne vedrørende de svenske adressater.
- 33 Retten fandt således i præmis 85, at Kommissionen i medfør af traktatens artikel 176 og princippet om god forvaltningsskik havde pligt til på baggrund af cellulose-dommens præmisser at foretage en fornyet undersøgelse af lovligheden af cellulose-beslutningen i forhold til de svenske adressater og vurdere, om de betalte bøder på grundlag af en sådan undersøgelse skulle tilbagebetales.
- 34 Retten bemærkede endvidere i præmis 86 og 87, at den ovennævnte dom i sagen TWD Textilwerke Deggendorf ikke fandtes at være til hinder for dette resultat, idet det ikke gav de indstævnte mulighed for at omgå søgsmålsfristerne og dermed cellulose-beslutningens endelige karakter i forhold til dem. I modsætning til hvad der var tilfældet i TWD Textilwerke Deggendorf-sagen, hvor den pågældende virksomhed i forbindelse med en præjudiciel sag forsøgte at gøre gældende, at en beslutning, som den ikke havde anfægtet inden for den i traktatens artikel 173 fastsatte frist, var ulovlig, var genstanden for domstolsprøvelsen i den foreliggende sag ikke den oprindelige beslutning, dvs. cellulose-beslutningen, men en ny beslutning truffet i medfør af traktatens artikel 176. Den til prøvelse heraf anlagte sag måtte derfor antages til realitetsbehandling.

- 35 Retten bemærkede i præmis 92, at Kommissionen, såfremt den på grundlag af en fornyet undersøgelse af cellulose-beslutningen på baggrund af præmisserne i cellulose-dommen måtte konkludere, at visse af konstateringerne af overtrædelser af traktatens artikel 85 fra de svenske adressaters side var ulovlige, var berettiget til at tilbagebetale de bøder, der er betalt i anledning af disse konstateringer. Kommissionen var i en sådan situation i medfør af legalitetsprincippet og princippet om god forvaltningsskik også forpligtet til at tilbagebetale bøderne, som i så fald ikke ville have noget retligt grundlag, idet traktatens artikel 176 ellers ville miste sin effektive virkning.
- 36 Retten konkluderede, at Kommissionens beslutning af 4. oktober 1995 hviler på en retlig vildfarelse, for så vidt som det fremgår af beslutningen, at Kommissionen hverken var forpligtet eller berettiget til at tilbagebetale de af de indstævnte betalte bøder, og annullerede herefter beslutningen.

Appellen

- 37 Kommissionen har til støtte for appellen påberåbt sig tre anbringender, henholdsvis om en overtrædelse af traktatens artikel 176, om en tilsidesættelse af traktatens artikel 173 og EF-traktatens 189 (nu artikel 249 EF) og om modstridende præmisser i den appellerede dom.
- 38 Som det første anbringende gør Kommissionen gældende, at Retten har anlagt en for vid fortolkning af begrebet de til opfyldelse af en dom fra Domstolen nødvendige foranstaltninger i traktatens artikel 176 ved at pålægge Kommissionen at foretage en fornyet undersøgelse af situationen og tilbagebetale bøder, der er betalt af adressater for en beslutning, som ikke rettidigt har anlagt sag til prøvelse heraf.
- 39 Som Retten selv har understreget i den appellerede doms præmis 56, skal en beslutning som cellulose-beslutningen, »selv om den er udformet og offentliggjort

som én enkelt beslutning ... betragtes som en samling individuelle beslutninger, der i forhold til hver enkelt adressat fastslår, hvilke(n) overtrædelse(r) virksomheden har begået, og eventuelt pålægger virksomheden en bøde«. Ifølge den appellerede doms præmis 60 kan en sådan beslutning »kun annulleres i forhold til de adressater, der får medhold i de sager, de har anlagt ved Fællesskabets retsinstanser«, og i henhold til præmis 58 vedbliver den med at være gyldig og bindende for de adressater, der ikke har anlagt annullationssøgsmål.

- 40 Efter Kommissionens opfattelse følger det nødvendigvis heraf, at »de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger« i traktatens artikel 176's forstand alene består i at tilbagebetale de bøder, der er pålagt de adressater, som har fået medhold ved Fællesskabets retsinstanser. Kommissionen har ikke herudover pligt til at foretage en fornyet undersøgelse af beslutningerne i forhold til de adressater, der ikke har anlagt annullationssøgsmål, eftersom Domstolens dom ikke vedrører disse beslutninger.
- 41 Desuden ville enhver anden fortolkning af artikel 176 stride mod lighedsprincippet, idet de indstævnte i så fald ville få en uberettiget fordel i forhold til de virksomheder, der, i modsætning til dem, løb den — bl.a. økonomiske — risiko at anlægge et annullationssøgsmål. Kommissionen har i denne forbindelse understreget, at »hvis de andre virksomheder havde tabt sagen, havde [de indstævnte] garanteret ikke tilbudt dem at dele omkostningerne. Nu, hvor de har vundet sagen, ønsker [de indstævnte] at lukrere på deres indsats«.
- 42 Som det andet anbringende har Kommissionen anført, at Retten har tilsidesat traktatens artikel 173 i to henseender og traktatens artikel 189.
- 43 Kommissionen har under henvisning til TWD Textilwerke Deggendorf-dommen anført, at en beslutning, der ikke er anfægtet af adressaten inden for den i traktatens artikel 173 fastsatte frist, bliver endelig i forhold til adressaten.

- 44 Den appellerede dom indebærer imidlertid, at det tillades adressaten for en beslutning, der er bebyrdende for den pågældende, og som denne ikke har anfægtet rettidigt, at drage beslutningen i tvivl efter flere år på baggrund af en dom om annullation af en lignende beslutning, som blev truffet efter en fælles procedure. Den i artikel 173 fastsatte frist på to måneder ville dermed miste sit indhold.
- 45 Desuden strider den appellerede dom efter Kommissionens opfattelse mod et princip om, at ingen kan anlægge sag på andres vegne, som indirekte fremgår af traktatens artikel 173. Denne bestemmelse fastslår nemlig, at en fysisk eller juridisk person kun kan anlægge sag til prøvelse af beslutninger, der retter sig til ham eller berører ham umiddelbart og individuelt.
- 46 Endelig indebærer den appellerede dom ifølge Kommissionen en tilsidesættelse af traktatens artikel 189, idet der ikke tages hensyn til, at beslutninger er individuelle. Mens en forordning ikke alene har retsvirkninger for parterne for Domstolen, men også for alle andre personer, som forordningen gælder for, er situationen anderledes for en beslutning, som er en individuel forvaltningsakt. Hvis en adressat anfægter en beslutning, der er rettet til den pågældende, og opnår, at beslutningen annulleres, påvirker dette kun adressatens retsstilling.
- 47 Som det tredje anbringende gør Kommissionen gældende, at argumentationen i den appellerede doms præmis 55-63 modsiges af argumentationen i præmis 64-95.
- 48 Ifølge Kommissionen er det selvmodsigende på den ene side at hævde, at de beslutninger, hvorved der blev pålagt de svenske adressater bøder, ikke blev annulleret ved cellulose-dommen, hvorfor de fortsat er gyldige og bindende, og på den anden side, at disse beslutninger efter afsigelsen af den pågældende dom ikke har noget retligt grundlag, hvorfor bøderne skal tilbagebetales til adressaterne.

Domstolens bemærkninger

- 49 Appellen rejser i det væsentlige spørgsmålet om, hvorvidt en institution, der har truffet flere lignende individuelle beslutninger, hvorved der pålægges bøder, inden for rammerne af en fælles procedure, såfremt kun nogle af adressaterne har anlagt sag og opnået en annullation af deres beslutning, har pligt til på andre adressaters anmodning på baggrund af præmisserne i dommen om annullation at foretage en fornyet undersøgelse af lovligheden af de beslutninger, der ikke er blevet anfægtet, og vurdere, om de betalte bøder på grundlag af en sådan undersøgelse skal tilbagebetales.
- 50 Indledningsvis bemærkes, at traktatens artikel 176, som er den eneste bestemmelse, de indstævnte påberåbte sig for Retten, og som danner grundlag for den appellerede dom, kun forpligter den institution, fra hvilken en annulleret retsakt hidrører, til at gennemføre de foranstaltninger, der er nødvendige til opfyldelse af dommen om annullation.
- 51 Dennes rækkevidde er imidlertid begrænset i to henseender.
- 52 Eftersom Fællesskabets retsinstanser i annullationssøgsmål ikke kan træffe afgørelse ultra petita (jf. dom af 14.12.1962, forenede sager 46/59 og 47/59, Meroni mod Den Høje Myndighed, Sml. 1954-1964, s. 337, org. ref.: Rec. s. 783, på s. 801, og af 28.6.1972, sag 37/71, Jamet mod Kommissionen, Sml. 1972, s. 129, org. ref.: Rec. s. 483, præmis 12), kan en annullation ikke gå ud over sagsøgerens påstande.
- 53 Såfremt en adressat for en beslutning beslutter at anlægge annullationssøgsmål, skal Fællesskabets retsinstanser således kun prøve de elementer i beslutningen, der vedrører den pågældende adressat. De elementer, der vedrører andre adressater, og som ikke er anfægtet, er derimod ikke genstand for den tvist, Fællesskabets retsinstanser skal afgøre.

- 54 Den absolutte retskraft, som en dom om annulation fra en af Fællesskabets retsinstanser har (jf. bl.a. domme af 21.12.1954, hhv. sag 1/54, Frankrig mod Den Høje Myndighed, Sml. 1954-1964, s. 1, org. ref.: Rec. s. 7, på s. 34, og sag 2/54, Italien mod Den Høje Myndighed, Sml. 1954-1964, s. 5, org. ref.: Rec. s. 73, på s. 104, og af 11.2.1955, sag 3/54, Assider mod Den Høje Myndighed, Sml. 1954-1964, s. 9, org. ref.: Rec. s. 123), knytter sig ganske vist til såvel dommens konklusion som de præmisser, der udgør det nødvendige grundlag herfor, men den kan ikke medføre en annulation af en retsakt, der er behæftet med samme ugyldighedsgrund, men ikke er indbragt for Fællesskabets retsinstanser til prøvelse.
- 55 Formålet med at tage hensyn til præmisserne, som angiver de nøjagtige grunde til den af Fællesskabets retsinstanser fastslåede ulovlighed (jf. bl.a. dom af 12.11.1998, sag C-415/96, Spanien mod Kommissionen, Sml. I, s. 6993, præmis 31), er nemlig udelukkende at afgøre, hvad domskonklusionen helt nøjagtigt går ud på. En præmis i en dom om annulation kan ikke have retskraft for personer, der ikke var part i sagen, og over for hvem dommen derfor ikke kan have afgjort noget som helst.
- 56 Selv om traktatens artikel 176 pålægger den berørte institution at undgå, at enhver retsakt, der skal træde i stedet for den annullerede retsakt, er behæftet med de samme ugyldighedsgrunde som den, der er fastslået i dommen om annulation, indebærer bestemmelsen således — i modsætning til, hvad Retten fastslog i præmis 69, 72 og 85 — ikke, at den på de berørte parter anmodning skal foretage en fornyet undersøgelse af identiske eller lignende beslutninger rettet til andre adressater end sagsøgeren, der hævdes at være ugyldige af samme grund.
- 57 Endvidere bemærkes, at efter fast retspraksis bliver en beslutning, der ikke er anfægtet af adressaten inden for den i traktatens artikel 173 fastsatte frist, endelig i forhold til denne (jf. bl.a. dom af 17.11.1965, sag 20/65, Collotti mod Domstolen, Sml. 1965-1968, s. 127, org. ref.: Rec. s. 1045, og TWD Textilwerke Deggendorf-dommen, præmis 13).
- 58 Ud fra dette princip har Domstolen gentagne gange fastslået, at en medlemsstat i forbindelse med en af Kommissionen anlagt traktatbrudssag ikke længere i

medfør af EF-traktatens artikel 184 (nu artikel 241 EF) er berettiget til at anfægte gyldigheden af en beslutning, der er meddelt den på grundlag af EF-traktatens artikel 93, stk. 2 (nu artikel 88, stk. 2, EF), såfremt medlemsstaten har ladet fristen for et annullationssøgsmål udløbe (jf. i samme retning dom af 12.10.1978, sag 156/77, Kommissionen mod Belgien, Sml. s. 1881, præmis 20, og af 10.6.1993, sag C-183/91, Kommissionen mod Grækenland, Sml. I, s. 3131, præmis 10).

- 59 Tilsvarende har Domstolen fastslået, at selv om en part kan rejse erstatningssag uden herved i medfør af gældende retsfor skrifter at være tvunget til at kræve annullation af den ulovlige retsakt, som har forårsaget tabet, kan han dog ikke på denne måde komme uden om afvisningen af et søgsmål, der vedrører det samme ulovlige forhold og tilsigter samme økonomiske resultat (jf. bl.a. domme af 12.11.1981, hhv. sag 543/79, Birke mod Kommissionen og Rådet, Sml. s. 2669, præmis 28, og sag 799/79, Bruckner mod Kommissionen og Rådet, Sml. s. 2697, præmis 19, og dom af 26.2.1986, sag 175/84, Krohn mod Kommissionen, Sml. s. 753, præmis 33).
- 60 Desuden fastslog Domstolen i TWD Textilwerke Deggendorf-dommen, at traktatens artikel 173 var til hinder for, at en modtager af statsstøtte, som kunne have anfægtet den kommissionsbeslutning, hvorved støtten var erklæret ulovlig og uforenelig med fællesmarkedet, ved et annullationssøgsmål inden for den i traktatens artikel 173, stk. 5, fastsatte frist, men havde undladt dette, ved den nationale ret kunne modsætte sig gennemførelsen af beslutningen under påberåbelse af, at den var ulovlig. Det modsatte resultat ville nemlig svare til at give den pågældende adgang til at omgå beslutningens endelighed i forhold til ham efter søgsmålsfristernes udløb.
- 61 Denne praksis støttes navnlig på, at søgsmålsfristerne skal værne om retssikkerheden, således at det undgås, at fællesskabsretsakter, der afføder retsvirkninger, kan anfægtes i ubegrænset tid, samt på retsplejehensyn og procesøkonomiske hensyn.
- 62 Endelig fremgår det af fast retspraksis, at en dom om annullation fra Domstolen og Retten kun i forhold til sagens parter og andre personer, der er direkte berørt

af den annullerede retsakt, kan udgøre en ny omstændighed, der bevirker, at søgsmålsfristen igen begynder at løbe (dom af 17.6.1965, sag 43/64, Müller mod Rådet for EØF, Euratom og EKSF, Sml. 1965-1968, s. 65, org. ref.: Rec. s. 499, på s. 515, af 14.12.1965, sag 52/64, Pfloeschner mod Kommissionen, Sml. 1965-1968, s. 149, org. ref.: Rec. s. 1211, på s. 1219, af 21.2.1974, forenede sager 15/73-33/73, 52/73, 53/73, 57/73-109/73, 116/73, 117/73, 123/73, 132/73, 135/73, 136/73 og 137/73, Kortner m.fl. mod Rådet, Kommissionen og Parlamentet, Sml. s. 177, præmis 38, og af 8.3.1988, sag 125/87, Brown mod Domstolen, Sml. s. 1619, præmis 13).

- 63 Retssikkerhedsprincippet, som danner grundlag for den retspraksis, der er henvist til i præmis 57-62, er således til hinder for, at en institution, der har truffet flere lignende individuelle beslutninger, hvorved der pålægges bøder, inden for rammerne af en fælles procedure, såfremt kun nogle af adressaterne har anlagt sag og opnået en annulation af de beslutninger, der vedrører dem, har pligt til på andre adressaters anmodning på baggrund af præmisserne i dommen om annulation at foretage en fornyet undersøgelse af lovligheden af de beslutninger, der ikke er blevet anfægtet, og vurdere, om de betalte bøder på grundlag af en sådan undersøgelse skal tilbagebetales.
- 64 De indstævnte er dog af den opfattelse, at Retten har anvendt de principper, der følger af dommen af 22. marts 1961 i sagen SNUPAT mod Den Høje Myndighed og dommen i sagen Asteris m.fl. mod Kommissionen korrekt.
- 65 Sagerne SNUPAT mod Den Høje Myndighed og Asteris m.fl. mod Den Høje Myndighed vedrørte imidlertid situationer, der adskiller sig fra den, der danner baggrund for nærværende sag.
- 66 Det var ganske særlige omstændigheder, der fik Domstolen til i dommen af 22. marts 1961 i sagen SNUPAT mod Den Høje Myndighed at anlægge en vid fortolkning af de forpligtelser, der påhvilede De Høje Myndighed som følge af dommen af 17. juli 1959 i de forenede sager 32/58 og 33/58, SNUPAT mod Den Høje Myndighed (Sml. 1954-1964, s. 141, org. ref.: Rec. s. 275).

- 67 For det første havde SNUPAT systematisk udnyttet de retsmidler, selskabet rådede over, i modsætning til de indstævnte, som lod den i traktatens artikel 173, stk. 5, fastsatte frist på to måneder udløbe. SNUPAT havde således først ansøgt om fritagelse for sin forpligtelse til at betale afgift til en udligningsordning under påberåbelse af de fritagelser, Den Høje Myndighed havde indrømmet to andre producenter, hvorefter selskabet havde anlagt annullationssøgsmål til prøvelse af afslaget på ansøgningen. Efter at Domstolen havde frifundet Den Høje Myndighed ved dommen af 17. juli 1959 i sagen SNUPAT mod Den Høje Myndighed, anmodede selskabet derefter Den Høje Myndighed om at tilbagekalde de fritagelser, der var indrømmet de to andre producenter, med tilbagevirkende gyldighed, inden det endelig anlagde en ny sag ved Domstolen til prøvelse af Den Høje Myndigheds afslag på denne anden anmodning og fik medhold.
- 68 For det andet påførte de fritagelser, der var indrømmet de to andre producenter, direkte SNUPAT et tab som følge af den udligningsordning, der var indført, idet de reducerede de pågældende to virksomheders produktionsomkostninger og forøgede SNUPAT's, da sidstnævntes afgift blev sat op. Det samme gør sig ikke gældende for størrelsen af de bøder, der blev pålagt de forskellige adressater for cellulose-beslutningen, idet det forhold, at nogle af bøderne blev annulleret, ikke havde nogen indflydelse på størrelsen af de bøder, der ikke blev anfægtet.
- 69 De indstævnte kan heller ikke til støtte for deres synspunkt påberåbe sig dommen i sagen Asteris m.fl. mod Kommissionen, hvori Domstolen fastslog, at den berørte institution, efter at en landbrugsforordning for et bestemt produktionsår var blevet annulleret ved en tidligere dom, havde pligt til, i de retsakter, der allerede var blevet udstedt, da sidstnævnte dom blev afsagt, og som gav regler for de efterfølgende produktionsår, at ophæve bestemmelser af samme indhold som den bestemmelse, der blev anset for ulovlig.
- 70 Den pågældende sag vedrørte nemlig en annullation af successive forordninger, hvorfor en annullation af en tidligere forordning nødvendigvis indebar en forpligtelse for den institution, der havde udstedt forordningen, til at tage hensyn til Domstolens dom ved udarbejdelsen af efterfølgende forordninger.

- 71 Retten har således begået en retlig fejl ved at fastslå, at Kommissionen i medfør af traktatens artikel 176 havde pligt til på de berørte parters anmodning at foretage en fornyet undersøgelse af lovligheden af cellulose-beslutningen i forhold til dem på baggrund af præmisserne i cellulose-dommen og vurdere, om de betalte bøder på grundlag af en sådan undersøgelse skulle tilbagebetales. Den appellerede dom bør derfor ophæves.
- 72 I henhold til artikel 54, stk. 1, andet punktum, i EF-statutten for Domstolen, kan denne, hvis den ophæver en af Retten truffet afgørelse, træffe endelig afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse. Domstolen finder, at dette er tilfældet.

Det ved Retten anlagte annulationssøgsmål til prøvelse af beslutningen af 4. oktober 1995

- 73 Til støtte for deres annulationssøgsmål fremførte appellanterne et enkelt anbringende, som går ud på, at Kommissionen ved beslutningen af 4. oktober 1995 handlede i strid med de retlige konsekvenser af cellulose-dommen.
- 74 Som det første led i anbringendet gjorde de gældende, at Kommissionen havde tilsidesat det fællesskabsretlige princip, at en dom om annulation medfører, at den anfægtede retsakt er ugyldig erga omnes og ex tunc.
- 75 Som det andet led i anbringendet gjorde de indstævnte gældende, at Kommissionen havde tilsidesat traktatens artikel 176, stk. 1.

- 76 Eftersom anbringendets første led bør forkastes af de i nærværende doms præmis 19, 20, 54 og 55 anførte grunde og det andet led af de grunde, der er angivet i nærværende doms præmis 50-56, bør Kommissionen frifindes i det annullations-søgsmål, de indstævnte anlagde ved Retten den 15. december 1995 til prøvelse af beslutningen af 4. oktober 1995 om afvisning af deres anmodning om en fornyet undersøgelse på baggrund af cellulose-dommen.

Sagens omkostninger

- 77 Såfremt der gives appellanten medhold, og Domstolen selv endeligt afgør sagen, træffer den afgørelse om sagens omkostninger jf. procesreglementets artikel 122, stk. 1. I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, som ifølge artikel 118 finder anvendelse på appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom.
- 78 Da der er givet appellanten medhold, og da appellanten er blevet frifundet i den af de indstævnte anlagte sag, bør de indstævnte betale samtlige sagsomkostninger for Retten og for Domstolen.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN

- 1) Den af Retten i Første Instans afsagte dom af 10. juli 1997 i sag T-227/95, AssiDomän Kraft Products m.fl. mod Kommissionen, ophæves.
- 2) Kommissionen frifindes i det annullationssøgsmål, AssiDomän Kraft Products AB m.fl. anlagde ved Retten den 15. december 1995.
- 3) AssiDomän Kraft Products AB m.fl. betaler samtlige sagsomkostninger for Retten og Domstolen.

Rodríguez Iglesias	Kapteyn	Puissochet	Hirsch
Jann	Moitinho de Almeida	Gulmann	
Murray	Edward	Ragnemalm	
Sevón	Wathelet	Schintgen	

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. september 1999.

R. Grass

Justitssekretær

G.C. Rodríguez Iglesias

Præsident